

лідів, в частині надання державної соціальної допомоги цій категорії осіб. Автор звертає увагу на те, що встановлення на законодавчому рівні розміру державної соціальної допомоги дітям-інвалідам до 18 років в процентному відношенні до прожиточного мінімуму, встановленого для осіб, втративших здатність працювати, суперечить Конституції України та чинному законодавству. В статті дані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства в сфері надання державної соціальної допомоги дітям-інвалідам.

Ключові слова: діти-інваліди, матеріальне забезпечення дітей-інвалідов, державна соціальна допомога дітям-інвалідам, прожиточний мінімум.

Summary

Tarasenko V. S. The state social support as a type of financial support of disabled children. — Article.

The present article covers investigation of issues of disabled children financial support, particularly the issues of giving state social support to the mentioned category of children. The author would like to draw your attention to the fact that legislative establishment of the amount of the state social financial support rendered to disabled children under 18, percentage wise, living-wage established for the people, who lost their ability to work, contradicts the Constitution of Ukraine and current legislation. The present article contains offers concerning improvement of current legislation in the sphere of rendering social financial support to disabled children.

Keywords: disabled children, disabled children financial support, state social financial support of disabled children, living-wage.

УДК 349.2(477)

В. А. Андрюнова

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВЛАСТИВОСТІ

Поняття юридичного факту є фундаментальною основою відповідної теорії, і дослідження його змісту актуальне для вироблення загальної теорії юридичних понять та відповідає потребам практики. Розкриття характеру юридичного факту дає змогу проникнути у глибину цього явища, визначити його основні ознаки і зрозуміти місце юридичних фактів у правовому регулюванні [1, 167–171].

Проблеми теорії юридичних фактів знайшли своє відображення в роботах С. С. Алексєєва, Ю. І. Гревцова, З. Д. Іванової, В. Б. Ісакова, В. В. Копейчикова, М. П. Рабиновича, В. М. Синюкова, О. Ф. Скаун, Ю. К. Толстого, Р. О. Халфиної, Г. М. Чувакової та ін.

Метою даної роботи є визначення поняття, висвітлення ознак та властивостей юридичних фактів у трудовому праві України.

Завданням даної статті є дати визначення поняттю юридичних фактів, проаналізувавши існуючі в юридичній науці підходи до цього питання та дослідження особливостей їх природи.

Юридичні факти — це та зона дії права, де правові норми стикаються з життям, з конкретною дійсністю. Отже, юридичні факти дозволяють вивести

правовідношення в площину проблематики фактичних відносин, показати зв'язок вивчення правових відносин з соціологією, теорією управління та іншими суспільними науками.

Традиційно дослідження природи юридичного факту у трудовому праві починається із з'ясування поняття факту взагалі. Під юридичними фактами у трудовому праві розуміються конкретні соціальні обставини (події, дії), які викликають відповідно до норм трудового права настання певних правових наслідків — виникнення, зміну чи припинення трудових правовідносин. Поняття юридичного факту об'єднує два суперечливих, але нерозривно пов'язаних моменти: це явище дійсності — подія або дія (матеріальний момент), що породжує через вказівку норм права певні правові наслідки (юридичний момент).

Необхідно звернути увагу на те, що факт може розглядатися як з точки зору виключно матеріалістичної теорії пізнання, так і через діалектико-матеріалістичний підхід та філософське, історичне, соціологічне розуміння факту. У першому випадку, говорячи про факт, мають на увазі «явище матеріального світу, що існує незалежно від нашої свідомості. Факт — це явище реальної дійсності» [2, 11–13]. У другому — визначають характер юридичного факту як матеріально-ідеальний, тобто визнають подвійний характер юридичних фактів. Це явища об'єктивної реальності, які відображені у специфічній ідеальній системі — законодавстві [3, 11].

У філософській літературі розмежовують декілька значень категорії «факт». Г. І. Садовський, зокрема, зазначає, що фактом називають фрагмент (дискретний шматок) дійсності. Це — перший ступінь формування цього поняття. Другий ступінь пов'язаний з розумінням того, що факт — це такий елемент дійсності, який даний людині в сприйнятті, чуттєвому досвіді. На третьому ступені логічного розвитку формується поняття «емпіричний факт». Це вже не просто сприйняте, а певним чином зафіксоване, оформлене і осмислене явище дійсності. Проте, на думку Г. І. Садовського, в емпіричному факті ще не розкрита внутрішня основа різноманітних зовнішніх його виразів. Залежно від умов і суб'єктивної мети дослідника, таким чином, можливе різне емпіричне тлумачення одних і тих самих явищ. Це особливо простежується в суспільних науках, де до одних і тих самих соціальних явищ підходять часом з протилежних позицій. Нарешті, завершуючий ступінь логічного розвитку — поняття теоретичного факту. Це факт, залучений в орбіту певної теоретичної системи, осмислений за допомогою її категоріального апарату. У теоретичному факті мислення повертається до явищ дійсності, але не через чуттєвий досвід, а через внутрішній зв'язок явищ, розкритий в теорії [4, 199–206]. Таким чином, факт у трудовому праві — явище об'єктивної реальності, відбите в певній ідеальній системі. Чим багатше й досконаліше ідеальна система, чим точніше вона виявляє і фіксує істотні сторони об'єктивної реальності, тим багатше і різноманітніше зміст фактів, виражених мовою цієї системи.

Якщо спробувати об'єднати найбільш подібні визначення поняття «юридичні факти», то можна виділити принаймні дві різні позиції, які на перший

погляд видаються абсолютно тотожними, але все ж таки суттєво між собою різняться.

Одні автори (П. М. Рабінович, М. Н. Марченко, С. А. Комаров) визначають юридичні факти як передбачені гіпотезою правової норми конкретні обставини, з настанням яких виникають, змінюються або припиняються правові відносини [5, 129; 6, 374; 7, 212].

Інша позиція представлена такими науковцями, як О. А. Красавчиков, Г. Н. Манов, В. І. Леушин, В. В. Копейчиков та деякими іншими авторами, які вважають, що юридичні факти — це такі конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правових відносин [5, 100, 129].

Обидва ці визначення поняття «юридичні факти», здавалося б, майже однакові, але вони все ж мають досить суттєві відмінності.

Для визначення поняття юридичних фактів у трудовому праві прийнятним потрібно вважати другий варіант, де наголошується передусім на конкретних життєвих обставинах, за наявності яких закон передбачає виникнення, зміну чи припинення правовідносин. До речі, відомий дореволюційний теоретик права Є. Н. Трубецькой, характеризуючи юридичні факти, наголошував, що такими є всі «состояния и события действительности, которым свойственно устанавливать и прекращать права» [8, 162].

Отже, юридичні факти в трудовому праві — це конкретні життєві обставини, за наявності яких норми трудового права передбачають виникнення, зміну чи припинення трудових правовідносин. Вже в цьому визначенні можна побачити своєрідність юридичних фактів. По-перше, це — конкретні життєві обставини, елементи об'єктивної соціальної дійсності. По-друге, це — обставини, визнані нормами права, прямо або побічно закріплені в законодавстві. А в правове життя вони втілюються шляхом їх дотримання, виконання, застосування, використання конкретним суб'єктом правовідношення. Перехід правових можливостей, що містяться в нормах трудового права до правової дійсності, тобто, суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що складають зміст правовідносин у трудовому праві, відбувається через юридичні факти [9, 91–92].

Необхідно також зазначити, що тільки юридичні факти вважаються власне підставами виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Стосовно ж норм права та трудової правосуб'єктності існує думка, що вони лише створюють можливості для динаміки правовідносин, яка реалізується завдяки юридичним фактам. Тому норми права та правосуб'єктність — це не підстави, а передумови для виникнення, зміни чи припинення трудових правовідносин [10, 84].

Для того щоб точніше визначити юридичний факт у трудовому праві, можна навести його ознаки, тобто характерні риси:

- 1) юридичний факт у трудовому праві — це конкретна життєва обставина, виражена зовні (думки, почуття і події духовного життя юридичними фактами не признаються);
- 2) юридичний факт у трудовому праві — це обставина, що виражається в

наявності або відсутності певних явищ, оскільки юридичне значення мають як позитивні (існуючі), так і негативні (відсутні) факти;

3) юридичні факти у трудовому праві несуть в собі інформацію про стан суспільних відносин, оскільки вони є обставинами, які безпосередньо зачіпають інтереси суспільства і держави;

4) це такі обставини, які прямо або побічно передбачені нормою права;

5) юридичні факти у трудовому праві мають бути в певній формі зафіксовані законодавством, тобто належним чином оформлені (документ, довідка, записка);

6) це такі обставини, які здатні викликати передбачені законом правові наслідки.

Окрім ознак юридичних фактів у трудовому праві можна вказати їх властивості, а саме:

1) конкретність. Вони є явищами дійсності, реально існуючі в певній точці простору і часу. Якщо йдеться про факти-дії, то конкретність дії означає, що вони здійснені певними суб'єктами і несуть конкретний соціальний та правовий зміст. Конкретність юридичних фактів-подій виражається в тому, що вони відбуваються в певній місцевості та у певний момент часу. Юридичними фактами не можуть служити абстрактні поняття та ідеї, а також явища без певного, чітко вираженого соціального змісту;

2) одиничність. У теорії і практиці юридичні факти розглядаються як дискретні «персонально визначені» події та дії. Властивість одиничності факту дозволяє провести грань між юридико-фактичним і статистичним підходом у науці. Властивість одиничності юридичних фактів не можна абсолютизувати. Юридичні факти, як вже відзначалося, не ізольовані від інших соціальних фактів, тісно пов'язані з правовою системою, яка їх породила. Крім того, юридичне значення можуть мати не лише окремі юридичні факти, але й їх системи — фактичні склади;

3) інваріантність. Будучи у своїй значній частині продуктом (результатом) діяльності людей, юридичні факти на певному етапі ніби відділяються від людини, набувають самостійного значення. Властивість інваріантності фактів означає, що правозастосовний орган не створює, не конструює, а лише встановлює об'єктивно існуючі факти;

4) істинність. Складним і достатньою мірою спірним є питання про те чи володіють юридичні факти властивістю істинності. Складність полягає передусім у багатозначності самого терміну «факт». В одному зі своїх значень термін «факт» означає елемент, дискретний «шматок» об'єктивного світу. Факти, в такому розумінні, не можуть бути ні істинними, ні помилковими, бо властивість істинності властива не самим об'єктам матеріального світу, а нашим знанням, уявленням про них. Залежність фактів від мови, якою вони виражені, від ідеальної системи, у рамках якої вони зафіксовані, дозволяє характеризувати їх як істинні або помилкові.

Можна розмежувати декілька аспектів проблеми істинності юридичних фактів у трудовому праві. По-перше, істинність юридичних фактів полягає

в тому, що вони повинні моделюватися в нормах права відповідно до об'єктивних потреб громадського розвитку з урахуванням закономірностей самої юридичної форми регулювання суспільних відносин. Юридичний факт, який вибраний неточно, не відбиває реального стану речей, дезорієнтує юридичну практику і навряд чи може бути визнаний істинним. По-друге, питання про істинність юридичних фактів має безпосереднє практичне значення для розуміння і застосування деяких категорій юридичних фактів, наприклад похідних юридичних фактів;

5) конкретність. Кожна життєва обставина як явище реальної дійсності конкретне. Воно настає, наприклад, через природні закони (різні природні явища) або здійснюється силами конкретної особи у визначеному місці, в певний час і характеризується певними ознаками.

Література

1. Котюк І.В. Доктринальні основи визначення поняття «Юридичні факти» // Митна справа. — 2010. — № 2 (68), ч. 2. — С. 167–171.
2. Исаков В. Б. Фактический состав в механизме правового регулирования / В. Б. Исаков. — Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1980. — 128 с.
3. Исаков В. Б. Юридические факты в советском праве / В. Б. Исаков. — М. : Юрид. лит., 1984. — 144 с.
4. Садовский Г. И. Диалектика мысли. Логика понятий как отражение сущности развития / Г. И. Садовский. — Минск, 1982. — 310 с.
5. Рабінович П. М. Основи загальної теорії і права та держави : посіб. для студентів / П. М. Рабінович. — 2-ге вид. — К., 1994. — 236 с.
6. Марченко М. Н. Теория государства и права : учебник / М. Н. Марченко. — М. : Юрид. лит., 1996. — 432 с.
7. Комаров С. А. Общая теория государства и права : курс лекций / С. А. Комаров. — М., 1995. — 214 с.
8. Трубецкой Е. Н. Энциклопедия права / Е. Н. Трубецкой. — М., 1908. — 225 с.
9. Венедіктов В. С. Трудове право України : підручник / В. С. Венедіктов. — К. : Істина, 2008. — 384 с.
10. Красавчиков О. А. Советское гражданское право : учебник / О. А. Красавчиков. — М. : Высш. шк., 1985. — 544 с.

Анотація

Андропова В. А. Юридичні факти у трудовому праві: поняття, ознаки та властивості. — Стаття.

У статті розкривається вплив юридичних фактів на трудові правовідносини. Необхідно зазначити, що тільки юридичні факти вважаються власне підставами виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Метою даної статті є характеристика юридичних фактів, висвітлення їх ознак та властивостей. Завданням даної статті є дати визначення поняттю юридичних фактів, проаналізувавши існуючі в юридичній науці підходи до цього питання та дослідження особливостей їх природи.

Ключові слова: трудове право, трудові правовідносини, юридичний факт, ознаки юридичних фактів, властивості юридичних фактів.

Анотация

Андропова В. А. Юридические факты в трудовом праве: понятие, признаки и свойства. — Статья.

В статье раскрывается влияние юридических фактов на трудовые правоотношения. Необходимо отметить, что только юридические факты считаются собственно основаниями возникнове-

ния изменения и прекращения трудовых правоотношений. Целью данной статьи является характеристика юридических фактов, освещение их признаков и свойств. Задание данной статьи — дать определения понятию юридических фактов, проанализировав существующие в юридической науке подходы к этому вопросу и исследование особенностей их природы.

Ключевые слова: трудовое право, трудовые правоотношения, юридический факт, признаки юридических фактов, свойства юридических фактов.

Summary

Andronova V. A. Legal Facts in a Labour Right: Concept, Signs and Properties. — Article.

In the article influence of legal facts opens up on labour legal relationships. It is necessary to mark that legal facts are considered only actually the grounds of origin changes and stopping of labour legal relationships. The aim of this article is description of legal facts, illumination of their signs and properties. The task of this article are dates of determination to the concept of legal facts analysing the existing in legal science going near this question and research of features of their nature.

Keywords: labour right, labour legal relationships, legal fact, signs of legal facts, property of legal facts.

УДК 340.15:349.6

Б. В. Кіндюк

РАДЯНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО КОЛГОСПНІ ЛІСИ

Актуальність теми дослідження пов'язана із двома обставинами. По-перше, проблема правового режиму колишніх колгоспних лісів дотепер не вирішена на законодавчому рівні. При цьому їх площа становить майже 22 % від усієї площі лісів України і тому вони відіграють важливу роль у процесі забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва. Більшість із колишніх колгоспних лісів перебувають у незадовільному стані, у них відбуваються незаконні вирубки та інші правопорушення.

По-друге, історія появи цієї категорії лісів містить у собі багато «білих плям», пов'язаних з політичним аспектом даного питання. Із цієї причини цілий ряд нормативно-правових документів щодо колгоспних лісів, виданих у перші роки Радянської влади на Україні, в наступний період не тільки не аналізувався, але й не згадувався в юридичній літературі.

Дослідження історії розвитку законодавства про колгоспні ліси має сприяти розробці концепції їх сучасного правового режиму, що допоможе зберегти ці ліси і раціонально використовувати цей природний ресурс.

Аналіз публікацій. Радянське законодавства про колгоспні ліси не одержало системного висвітлення в юридичній літературі. Окремі аспекти проблеми представлені в роботах правознавців Л. І. Дембо, Г. Н. Полянської, Д. Н. Ісупова, Л. А. Заславської, В. Л. Мунтяна, В. Ф. Горбового, В. І. Лозо, О. І. Логвіненко, лісоводів С. А. Генсирука, О. І. Фурдичко, В. В. Лаврова, Є. І. Торцева, екологів В. Е. Борейко, А. Д. Бегеки.